

Åbent brev til Kulturministeren fra Konkurrencerådet

Dato: 20. februar 2013

Kære Marianne Jelved

Der har i den senere tid været en livlig offentlig debat om bogmarkedet. Dele af bogbranchen har blandt andet givet udtryk for et ønske om, at de faste bogpriser genindføres, for eksempel i en periode på 3-4 måneder for nye udgivelser.

Ønsket om en ny regulering af bogmarkedet er blandt andet blevet begrundet med, at udviklingen på bogmarkedet har medført, at markedet er blevet orienteret mod bestsellerne, der sælges billigt. Det har ifølge bogbranchen ført til, at forlagene og boghandlerne taber indtjening, og at forlagene derfor ikke har råd til at udgive et bredt udvalg af litteratur, og at boghandlere må lukke.

Konkurrencerådet vil med dette brev advare om at genindføre faste priser på bøger og gøre opmærksom på, at der i stedet kan anvendes målrettede støtteordninger, hvis det politisk vurderes, at der er behov for at støtte bogbranchen og særligt den smalle litteratur.

Det danske bogmarked er blandt andet på baggrund af anbefalinger og konkrete afgørelser fra Konkurrencerådet gradvist blevet liberaliseret siden 2001.

Bogmarkedet var indtil 2001 stramt reguleret med begrundelse i kulturpolitiske hensyn om at sikre befolkningen let tilgængelighed til bøger og et stort udvalg af bøger. Reguleringen indebar både en begrænsning af *hvem* der måtte sælge bøger til forbrugerne (den såkaldte boghandlereksklusivitet), og til hvilken *pris* bøgerne måtte sælges (fastprissystemet).

Konkurrencestyrelsen havde forud for liberaliseringen udarbejdet et debatoplæg i 1999 om bogbranchens erhvervsvilkår, som stillede spørgsmålstegn ved, om de eksisterende regler var den bedste vej til at opfylde de kulturpolitiske hensyn. Kulturministeriet reformulerede på baggrund af debatoplægget de kulturpolitiske hensyn. Bl.a. udgik boghandlernes eneret til at handle med bøger som et politisk hensyn.

**KONKURRENCE- OG
FORBRUGERSTYRELSEN**

Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby

Tlf. 4171 5000

Fax 4171 5100

CVR-nr. 10 29 48 19

kfst@kfst.dk

www.kfst.dk

Konkurrencerådet har i forlængelse heraf truffet en række konkrete afgørelser. Blandt andet ophævede Konkurrencerådet ved en afgørelse af den 26. april 2000 boghandlereksklusiviteten. Samtidig bestemte Konkurrencerådet, at forlagenes *pligt* til at fastsætte boghandlernes udsalgspris fra den 1. januar 2001 skulle indskrænkes til i stedet at være en *ret*. Ved en afgørelse af den 29. marts 2006 indskrænkede Konkurrencerådet endvidere forlagenes ret til at fastsætte priser til maksimalt at måtte omfatte 10 pct. af nyudgivne titler.

Den sidste ret for forlagene til at fastsætte priser bortfaldt den 1. januar 2011, hvor den dispensation, som bogbranchen havde i konkurrenceloven, blev ophævet i forbindelse med en ændring af konkurrenceloven. Bogbranchen har herefter været omfattet af konkurrenceloven på lige fod med andre brancher.

Ifølge bogbranchen har liberaliseringen været til skade for både bogbranchen og for de kulturpolitiske hensyn om let tilgængelighed til bøger og et stort udvalg af bøger.

Konkurrencerådet finder ikke, at der er faktisk belæg for at konkludere, at liberaliseringen har været til skade for de kulturpolitiske målsætninger om let tilgængelighed til bøger og stort udvalg af bøger.

For det første er flere danskere begyndt at købe og læse bøger. En undersøgelse fra 2010 viste, at andelen af nye bogkøbere, som 3-5 år tidligere aldrig købte bøger, var steget med 4 pct. (netto), jf. Konkurrenceredegørelsen fra juni 2010. Kulturministeriets seneste kulturvaneundersøgelse viste, at andelen af voksne danskere, som tilkendegiver, at de læser eller hører skønlitteratur dagligt eller ugentligt er steget fra 31 pct. i 2004 til 45 pct. i 2012. Denne stigning er særligt bemærkelsesværdig i en tid hvor konkurrencen fra andre medier, herunder især elektroniske, er forøget.

For det andet sælges der i dag flere bøger end i 2001. Konkurrencerådet er opmærksom på, at der er usikkerhed forbundet med opgørelsen af det samlede bogsalg i Danmark. Men ifølge Forlæggerforeningens kvartalsvise opgørelse af de danske forlags bogsalg, Bogbarometeret, er det samlede bogsalg steget fra 19,2 mio. bind i 2001 til 24,6 mio. bind i 2011. Målt i kroner og øre er omsætningen på det danske bogmarked i faste (2011) priser steget fra knap 1,7 mia. kr. i 2001 til knap 1,9 mia. kr. i 2011, jf. Bogbarometeret.

For det tredje udgives der ifølge nationalbibliografien i dag 60 pct. flere nye danske skønlitterære bøger om året, end der gjorde i 2001. Antallet af udgivelser af ny dansk skønlitteratur er således steget fra 1017 titler i 2001 til 1647 titler i 2011, jf. DBC's bogstatistik.

For det fjerde er antallet af salgskanaler vokset markant. Bogen er med andre ord mere tilgængelig for forbrugerne, end den var for 10 år siden. Det skyldes blandt andet, at supermarkeder og internetboghandlere har fået lov til at sælge bøger. Men det er samtidig bemærkelsesværdigt, at antallet af boghandlere til og med 2008 var stort set på niveau med antallet før liberaliseringen, jf. Konkurrenceredegørelsen fra juni 2010. Der var i 2001 436 boghandlere, mens tallet var 430 i 2008. Antallet af boghandlere er mindsket siden da, således at der ved udgangen af 2012 var 378 boghandlere, jf. Kulturministeriets faktaark fra januar 2013. Men det ændrer ikke ved, at det er blevet betydeligt lettere for forbrugerne at købe bøger sammenlignet med 2001.

Og endelig for det femte er bøger blevet relativt billigere. Før 2001 steg priserne på bøger hurtigere end de generelle forbrugerpriser. Det modsatte har været tilfældet siden 2001, jf. Forlæggerforeningens prisindeks.

Genindføres fastprissystemet for bøger taler alt for, at det vil være til skade for forbrugerne. Det gælder også, selv om muligheden for at sætte faste priser begrænses til for eksempel 3-4 måneder. Samtidig er det på ingen måde klart, at det ville være til gavn for de kulturpolitiske målsætninger.

Konkurrencen mellem boghandlerne vil blive sat ud af spil, og prisen på bøger vil blive højere, end hvad der er tilfældet på et marked med konkurrence.

Forbrugerne vil altså komme til at betale en højere pris for bøgerne.

Samtidig er der ikke nogen sikkerhed for, at faste bogpriser i detailhandelen vil føre til, at forlagene vil udgive et bredere udbud af litteratur, herunder mere smal litteratur. Det må således lægges til grund, at forlagene primært vurderer hvorledes en given udgivelse vil påvirke indtjeningen på kortere eller længere sigt.

Faste bogpriser vil medføre en uigennemsigtig forvridning af bogpriserne. At dømme efter bogbranchens egne udsagn er det sandsynligt, at især bestsellerne vil blive dyrere til skade for forbrugerne af denne litteratur. Bogbranchen vil måske få en større indtjening, afhængigt af hvordan forbrugerne reagerer på prisstigningerne. Men i hvilket omfang en evt. øget indtjening vil blive brugt til at øge udbuddet af smal litteratur eller i stedet til at øge overskuddet hos forlag og boghandlere er højst usikkert.

Forlagene kan i dag hver især frit fastsætte prisen for de bøger, de sælger til detailhandelen, og de vælger dermed i nogen udstrækning selv det overskud, som salget af bøger, herunder bestsellere, skal generere. Der er intet til hinder for, at det enkelte forlag sætter en højere pris på for ek-

sempel bestsellere over for detailhandelen med henblik på at skabe øget indtjening til at kunne udbyde et bredere udvalg af bøger.

Hvis der er et politisk ønske om at støtte bogbranchen, herunder den smalle litteratur, kan støtten målrettes, så den rammer der, hvor behovet for støtte er, og så den skader konkurrencen og dermed forbrugerne mindst muligt. Indførelse af faste priser er ikke en målrettet støtteordning og vil være meget skadelig.

Som eksempler på målrettede, allerede eksisterende, støtteordninger til bogbranchen kan nævnes støtteordningen om biblioteksafgift samt de støtteordninger, som administreres af Statens Kunstfond og Statens Kunstråds Litteraturudvalg. De statslige støtteordninger på litteratur- og bogområdet udgør i 2013 ca. 249 mio. kr., jf. Kulturministeriets faktaark fra januar 2013.

Samlet er det Konkurrencerådets vurdering, at liberaliseringen af bogmarkedet har medført betydelige gevinster for forbrugerne.

Liberaliseringen synes ligeledes at have været til gavn for bogen som medie, idet der sælges flere bøger i dag end i 2001, idet flere danskere læser bøger i dag end i 2001, og idet der udgives væsentligt flere skønlitterære titler i dag end i 2001.

Konkurrencerådet anbefaler på den baggrund, at der ikke ændres ved den frie prisdannelse på bogmarkedet, således at de betydelige gevinster, som forbrugerne har oplevet på bogmarkedet de seneste år, fastholdes.

Det beror på en politisk vurdering, hvorvidt der er behov for yderligere støtte til litteraturen eller bogbranchen, men dette kan tilgodeses ved andre og mere målrettede instrumenter.

Med venlig hilsen

Christian Schultz
Formand for Konkurrencerådet